

Intèrprets Catalans al Palau 2012—2013

Dilluns, 13 de maig de 2013
20.30 h — Sala de Concerts

Jordi Savall, viola da gamba

Concert inclòs dins del:

Jordi Savall,

Lira de gamba a 6 cordes de Pelegrino Zanetti, Venècia 1553

Viola da gamba baixa a 7 cordes de Barak Norman, Londres 1697

Pardessus de Viole de Nicolas Chapuis, París 1750

La viola da gamba a la cort i a l'exili

I

Invocacions

Karl Friedrich Abel (1723-1787):

Prélude

Johann Sebastian Bach (1685-1750):

Allemande

Johannes Schenck (1660-1712):

Ària burlesca

Humors musicals

Tobias Hume (1569-1645):

A Souldiers march

Harke, harke

Whoope doe me no harme

A Souldiers Resolution

Els plors

Mr. de Sainte-Colombe, le fils (ca. 1660-1720):

Fantaisie en Rondeau

Mr. de Sainte-Colombe, le père (1640-1700):

Les Pleurs (concert "Le Tombeau")

Johann Sebastian Bach (1685-1750):

Bourrée II

Les gaites de Lancashire

Manchester Gamba Book (1600-1660):

A Pointe or Preludium – The Lancashire Pipes

The Pigges of Rumsey – Kate of Bardie

The Cup of Tea – A Toy

II

Les campanes

Alfonso Ferrabosco II (ca. 1575-1628):

Coranto

Thomas Ford (1580-1648):

Why not here

John Playford (1623-1686):

La Cloche & Sarabande

Les tradicions cèltiques al vell món

Anònim (tradicional irlandesa):

Tuttle's

Anònim (tradicional irlandesa):

Jimmy Holme's Favorite – Reel

Niel Gow (1727-1807):

Lament for the Death of his Second Wife

Anònim (tradicional de Donegal):

Gusty's Frolics

Les muzzetes

Mr. de Machy (2ª meitat segle XVII):

Prélude (1685)

Marin Marais (1656-1728):

Les Voix Humaines

Muzettes I – II

La Sautillante

Les tradicions cèltiques al nou món

Dan R. MacDonald (1911-1976):

Abergeldie Castle Strathspey

Anònim (tradicional escocesa):

Regents Rant

Ryan's Mammoth Collection (Boston, 1883):

Crabs in the skillet

Ryan's Collection (Boston, 1883):

Lord Moira's Hornpipe

Comentari del programa

La viola de gamba i la veu humana

Ja el 1637, Marin Mersenne ens explica, a la seva *Harmonie Universelle*, la important relació que hi ha entre la viola de gamba i la veu humana: “Certament, si els instruments es valoren en la mesura que imiten millor la veu, i si de tots els artificis s’aprecia més aquell que representa millor el natural, sembla que no ha de refusar-se el valor de la Viola, que imita la veu amb totes les seves modulacions, i fins i tot amb els seus accents més significatius de tristesa i d’alegria: ja que l’arc que produeix l’efecte del qual hem parlat, té un traç quasi tan llarg com l’alè normal d’una veu, per la qual cosa pot imitar l’alegria, la tristesa, l’agilitat, la suavitat i la força, per la seva vivacitat, per la seva llangor, per la seva rapidesa, pel seu consol, i pel seu suport: de la mateixa manera que els trinats i les carícies de la mà esquerra, que s’anomena mà del mànec, representen ingènuament el port i l’encís.”

Les músiques de la cort

En aquest programa, les músiques de la cort –presentades com un panorama de la viola en el Barroc– s’estructuren en forma de mosaic amb peces d’inspiració francesa o italiana, agrupades per afinitats tonals, d’estil o de caràcter. Les obres del més pur estil francès, com ara *Les Voix Humaines* de Marin Marais o la *Fantaisie en Rondeau* de Sainte-Colombe fill, es barregen amb les danses de Johann Sebastian Bach, com ara l’*Allemande* o la *Bourrée*, també influïdes per l’estil francès o italià. Músiques cortesanes completades per peces d’autors anglesos anteriors, com Tobias Hume o Alfonso Ferrabosco. El recull *The First Part of Ayres*, que conté els *Musical Humors* de Tobias Hume (imprès a Londres el 1605), és la primera edició històrica d’obres compostes per a baix de viola de gamba solista. Amb més de cent peces per a aquest instrument, es convertia així en font única i de gran importància per poder conèixer el seu repertori i la seva història.

Tobias Hume ens presenta un univers musical ple de fantasia i d’emoció, ja sigui amb l’arquet fregat o percudit, l’alternança de la corda polsada amb l’arquet, les peces cantades o ballades, la música que va del caràcter intensament melangiós a l’expressió irònicament guerrera, o les peces de tipus programàtic (que inclouen textos descriptius: *A Souldiers Resolution*)... Amb els seus *Musical Humors*, en els quals “la Trinitat de la Música, Veu (el Cant), Passió (l’Expressió) i Divisió (la Improvisació) que amb tanta elegància s’uneix...”, Tobias Hume ens deixa un dels testimonis més generosos i més antics d’un recorregut fascinant: el d’un instrument que s’està convertint en l’expressió més noble i més commovedora de les emocions humanes.

Les músiques de l’exili

D’altra banda, les músiques cèltiques que adjuntem al programa, constitueixen un cas únic a l’Europa occidental; són músiques conservades en les tradicions orals de les veus, gaites, flutes, arpes i *fiddle* (o violí), tan populars a Escòcia i a Irlanda. Veritables “músiques de l’exili”, ja que tot al llarg del segle XVIII i XIX van viatjar amb els emigrants que emigraven a Amèrica del Nord, fugint de les terribles crisis de treball i de fam que periòdicament sofrien aquests països. Amb la descoberta de manuscrits com el *Manchester Gamba Book*, amb més de trenta maneres diferents d’afinar la viola (*tuning* o *scordatura*), i més concretament els *Bagpipe tunings*, vaig començar a adonar-me que hi havia també una profunda relació entre la viola i una antiga tradició cèltica que havia estat oblidada, de la mateixa manera que hom havia oblidat la pròpia existència de l’instrument després de la mort dels últims violistes (com K. F. Abel, que en vida va sorprendre per la bellesa i expressivitat de les seves improvisacions a la viola de gamba).

Amb la recuperació d’aquestes músiques interpretades en aquest concert amb les violes de gamba soprano i baixa, a partir dels reculls publicats a Edimburg (1848), Londres (1852), Boston (1883) i Nova York (1903), anem a les fonts mateixes d’un dels patrimonis més rics i més bells de totes les tradicions musicals vives del nostre temps. Tots els milers d’airs, pastorals, laments, hornpipes, reels, rants, jigs, etc. conservats per les diferents tradicions orals, transmesos amb amor de pare a fill, amb perseverança d’una generació a l’altra, són en realitat veritables músiques supervivents. En efecte, es tracta de músiques que han tingut el privilegi, i la sort per a nosaltres, de sobreviure la inevitable i constant amnèsia cultural de l’home i els seus deliris globalitzadors.

Jordi Savall

Amb la col·laboració de:

Amb el suport del “Programa Cultura” de la Unió Europea:

Jordi Savall, viola da gamba i direcció

Jordi Savall és una de les personalitats musicals més polivalents de la seva generació. Les seves activitats com a concertista, pedagog, investigador i creador de nous projectes, tant musicals com culturals, el situen entre els principals artífexs de l'actual revaloració de la música històrica, tot demostrant que la música antiga no ha de ser necessàriament elitista i que interessa a un públic de totes les edats cada vegada més divers i nombrós. És fundador i director dels grups musicals Hespèrion XXI (1974), La Capella Reial de Catalunya (1987) i Le Concert des Nations (1989). Els últims anys ha enregistrat més de 170 CD amb el seu propi segell discogràfic: Alia Vox (creat el 1998). Les seves publicacions discogràfiques han rebut diversos premis i amb la seva participació en la pel·lícula d'Alain Corneau *Tous les Matins du Monde* (1991) va rebre un Cèsar a la millor banda sonora. Entre les distincions rebudes destaquen: Officier de l'Ordre des Arts et Lettres (1988), Creu de Sant Jordi (1990), Membre d'Honor de la Konzerthaus de Viena (1999), Medalla d'Or del Parlament de Catalunya (2003) i Doctor *Honoris Causa* per la Université Catholique de Louvain (2000), per la Universitat de Barcelona (2006) i per la Universitat d'Évora (2007).

L'any 2008 Jordi Savall fou nomenat Ambaixador de la Unió Europea pel diàleg intercultural i juntament amb Montserrat Figueras varen ser investits Artistes per la Pau dins del programa Ambaixadors de Bona Voluntat de la UNESCO. L'any següent fou nomenat novament Ambaixador de l'Any 2009 per la Creativitat i la Innovació per la Unió Europea. Una de les darreres publicacions, el llibre-disc *Jérusalem. La Ville des deux Paix: La Paix céleste et la Paix terrestre*, ha estat acollit de forma extraordinària per la premsa nacional i internacional, i ha rebut el premi Orphée d'Or de l'Académie du Disque Lyrique 2008, el Caecilia Prix 2008, el Schallplattenkritik 2009 i el Midem Classical Awards 2010 com a millor disc de música antiga.

L'any 2009 Jordi Savall rep el Premi Nacional de Música atorgat pel Consell Nacional de la Cultura i les Arts de Catalunya per la seva trajectòria professional i el llibre-disc *Jérusalem*, el mateix any que rep el premi Händelpreis der Stadt Halle 2009 a Alemanya. El 2010 va rebre de la Real Academia de las Artes y las Ciencias-Premios de la Música el premi al Millor Intèrpret de Música Clàssica pel disc *The Celtic Viol*, i el mes de març el premi Praetorius Musikpreis Niedersachsen 2010, premi Praetorius de Música del Ministeri de Cultura i Ciència de la Baixa Saxònia en la categoria Internationaler Friedensmusikpreis (Premi Internacional de Música per la Pau) pel punt de trobada que impliquen les seves creacions musicals entre les tradicions cristiana, jueva i musulmana.

El llibre-disc *Dinastia Borgia. Església i Poder al Renaixement* va rebre el premi Grammy Award 2011 en la categoria Best Small Ensemble Performance i el premi al millor disc de música antiga 2011 atorgat pels International Classical Music Awards (ICMA). Jordi Savall acaba de ser elevat a la categoria de Commandeur des Arts et des Lettres i Chevalier pel Ministeri de Cultura francès. Molt recentment ha estat guardonat amb el premi Léonie Sonning Music 2012.

Propers concerts al Palau

Diumenge, 26 de maig de 2013

21.00 h — Petit Palau

Cor Jove de l'Orfeó Català

"Ars Musicae" Orquestra Barroca

Marc Rosich, direcció escènica

Esteve Nabona, director

H. Purcell: *Dido & Aeneas*

Dimarts, 28 de maig de 2013 — 20.30 h

Händel's Bad Guys

Xavier Sabata, contratenor

Il Pomo d'Oro

Riccardo Minasi, director

G. F. Händel: àries de les òperes *Giulio Cesare*, *Faramondo*, *Ariodante*, *Ottone*, *Tamerlano* i *Teseo*.

Dilluns, 3 de juny de 2013 — 20.30 h

Les Musiciens du Louvre Grenoble

Vicent Le Texier, holandès

Ingela Brimberg, Senta

Mika Karès, Daland

Eric Cutler, Erik

Hélène Schneidermann, Mary

Bernard Richter, Steuermann

Cor de Cambra Filharmònic d'Estònia

Marc Minkowski, director

R. Wagner: *L'holandès errant* (versió de concert)